

บทที่ 1

กรมศุลกากรกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ทุก ๆ ประเทศในโลกนี้ มีหน้าที่ดูแลรักษาและปกป้องคุ้มครองประเทศและทรัพยากรของประเทศไว้ให้ดีที่สุดใน การปกป้องคุ้มครองให้ประเทศอยู่รอดตลอดไปจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลเป็นจำนวนมหาศาล เช่นค่าใช้จ่ายที่จะต้องบำรุงรักษา กองทัพสวัสดิภาพของประชาชน สาธารณูปโภคเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในประเทศ รัฐบาลมีหน้าที่ต้องหาเงินมาใช้จ่ายในสิ่งเหล่านี้ โดยการต่างประมาณรายจ่าย

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของรัฐบาล สามารถแยกเป็น 2 แนวคิดคือ

1. แนวคิดสมัยคลาสสิก ซึ่งมีขึ้นประมาณศตวรรษที่ 18 นักเศรษฐศาสตร์สมัยนั้นเชื่อว่า รัฐบาลควรมีหน้าที่จำกัดเพียง 4 ประการคือ

1. ป้องกันประเทศ
2. การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ
3. การสร้างสัมพันธไมตรี กับต่างประเทศ
4. ผดุงความยุติธรรมของสังคม

2. แนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งแนวคิดนี้เกิดขึ้นภายหลังสงคราม โลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ผลจากสงครามทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชากรโลกอย่างมหาศาล รัฐบาลในยุคหลังจึงเห็นว่า แนวคิดแบบดั้งเดิม 4 ประการที่ถือว่าเป็นภาระของรัฐนั้นไม่เพียงพอ รัฐบาลต้องจัดการระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเสียใหม่เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นั่นก็คือ รัฐบาลต้องมีการใช้จ่ายมากขึ้น จากการจัดการโดยรัฐจึงมองเห็นความสำคัญว่า การที่รัฐเข้ามาจัดการเรื่องสาธารณูปโภคเป็นผลให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชน เนื่องจากเกิดการจ้างงาน นับว่าเป็นประโยชน์แก่รัฐบาลและประชาชนซึ่งทำให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ เพราะประชาชนมีเงินจับจ่ายใช้สอยซึ่งจะเกิดอาชีพต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย ช่องทางที่จะได้มาซึ่งเงินตราทั้งในประเทศและต่างประเทศก็คือ การเก็บภาษี

กระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดูแลรายได้รายจ่ายของแผ่นดิน รายได้หลักของแผ่นดินได้มาจากการเก็บภาษีอากรรายได้จากภาษีอากรที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ภาษีเงินได้ ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล
2. ภาษีฐานการบริโภค ได้แก่ ภาษีการค้า ภาษีมูลค่า และภาษีธุรกิจเฉพาะ
3. ภาษีการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ภาษีขาเข้าและภาษีขาออก

ภาษีเงินได้และภาษีฐานบริโภคนั้น กรมสรรพากรและกรมสรรพสามิตรับผิดชอบในการจัดเก็บ กรมศุลกากรมีหน้าที่จัดเก็บภาษีการค้าระหว่างประเทศ นอกจากหน้าที่ในการจัดเก็บขาออกแล้ว กรมศุลกากรยังมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามลักลอบหนีศุลกากร นอกจากนั้นยังได้รับมอบหมายจากกระทรวงการคลังให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายอื่น ได้แก่ การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีเทศบาล และรายได้จังหวัดสำหรับสินค้าที่นำเข้ามาหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรตามประมวลรัษฎากรเพื่อกรมสรรพากร และจัดเก็บภาษีสรรพสามิต สำหรับสินค้าเฉพาะที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรบางประเภทที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 เพื่อกรมสรรพสามิตรวมทั้งภาษีเทศบาลสำหรับสินค้าบางชนิด กรมศุลกากรจึงมีภาระหน้าที่ในการบริหารงานในด้านการจัดเก็บภาษีอากรดังกล่าว ให้ได้ผลสำเร็จจลุล่วงตามเป้าหมายของรัฐบาลที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นรายได้ของรัฐในอันที่จะนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อความมั่นคงและความผาสุกของประชาชนต่อไป

นอกจากภาระหน้าที่ดังกล่าว กรมศุลกากรยังมีบทบาทในการหามาตรการเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมและการส่งออก อันเป็นเป้าหมายหลักของรัฐบาล รวมตลอดถึงการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งภายในประเทศและนอกประเทศเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติซึ่งรวมทั้งนโยบายการส่งเสริมการส่งออกด้วย

จะเห็นได้ว่า กรมศุลกากรนั้นเกี่ยวข้องกับธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศทั้งโดยรวมและโดยอ้อม บางครั้งการค้าขายภายในประเทศคิดว่าไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับต่างประเทศแต่ตามความเป็นจริงแล้วการผลิตสินค้าภายในประเทศต้องเกี่ยวข้องกับวัสดุและเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ส่งมาจากต่างประเทศซึ่งเป็นภาษีทางอ้อม

ชีวิตประจำวันทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับภาษีสินค้าเกือบทุกชนิดจะต้องมีภาระภาษีนำเข้ามาเป็นส่วนประกอบเกือบทั้งสิ้น ผู้นำเข้าวัตถุดิบหรือเครื่องจักรเพื่อนำมาผลิตสินค้าเพื่อขายให้แก่ผู้บริโภคภายในประเทศต้องเสียภาษีขาเข้าไปแล้ว แต่เขาไม่รับภาระภาษีไว้เอง เขาจะบวกเข้าไปในราคาสินค้าที่ขาย และผลักภาระภาษีไปให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคคนสุดท้าย

ศุลกากร หมายถึง การเก็บภาษีอากรจากสินค้าขาเข้า และสินค้าขาออก ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ได้วิเคราะห์คำว่า “ค่าภาษี” และ “อากร” เป็นความหมายเดียวกันคือ หมายถึง “ค่าภาษี ค่าอากร ค่าธรรมเนียม หรือค่าภาระคิดค้นในทางศุลกากรหรืออากรชั้นใน” จึงเป็นเรื่องที่สับสนอยู่ หลังจากที่กรมศุลกากรได้จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากของที่นำเข้าและส่งออกแทนกรมสรรพากร จึงมีแนวโน้มไปในทางที่ว่า ถ้าเป็นภาษีศุลกากรจะเรียกว่า อากร ถ้าเป็นภาษีมูลค่าเพิ่มจะเรียกว่า ภาษี

สาเหตุที่ทำให้เกิดมีการเก็บภาษีอากรขึ้น เนื่องจากว่าเมื่อมนุษย์มารวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นเหล่า มีความต้องการในการอุปโภคและบริโภค เป็นเหตุให้แสวงหาผลผลิตเพื่อสนองความต้องการตามความรู้ความชำนาญของแต่ละท้องถิ่น เมื่อผลิตไม่ได้ก็จะนำผลผลิตของตนไปแลกเปลี่ยนจากชุมชนอื่นมาใช้ จึงเกิดการแลกเปลี่ยนสินค้ากันขึ้น สินค้าต่างถิ่นบางอย่างหายาก จึงเกิดมีการเอารัดเอาเปรียบ เช่นซื้อถูกขายแพง ประกอบกับชุมชนมีความเจริญขึ้นก็เกิดมีหัวหน้าของชุมชน ซึ่งหัวหน้ามีภาระรับผิดชอบในชุมชนนั้น จึงเกิดความต้องการหาทุนมาใช้ในการบำรุงท้องที่ เพื่อเสริมสร้างสวัสดิภาพและความเจริญแก่ชุมชน หรือให้ความปลอดภัยแก่ชุมชน จึงต้องหารายได้มาใช้ช่วยในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขชุมชนนั้น ประกอบกับการได้เปรียบเสียเปรียบจากสินค้าต่างถิ่น หัวหน้าจึงเกิดความคิดที่จะเก็บภาษีอากรขึ้น ที่ได้แน่นอนก็คือ สินค้าจากต่างถิ่น เป็นการขจัดการได้เปรียบเสียเปรียบทางการค้าลง เป็นรายได้สำหรับสร้างสรรคความเจริญแก่ชุมชน จึงเป็นเหตุผลที่ว่าทำไมรัฐจึงต้องเก็บภาษีอากรจากประชาชน

การเก็บอากรสินค้าขาเข้าและขาออกของประเทศไทยมีหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุด ที่ได้มีการค้นพบปรากฏอยู่ในศิลาจารึกไว้ มีความตอนหนึ่งว่า “เมื่อชั้วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยที่ดี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบ ในไพร่ลู่ทางเพื่อน รุงวัวไปค้า ชีม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักค้าเงินทองค้า “

จะเห็นได้ว่าในสมัยสุโขทัยนั้น บ้านเมืองของเรามีความอุดมสมบูรณ์ การค้าขายกระทำได้ดีโดยเสรี ไม่มีการเก็บภาษีอากร (จกอบ) จากประชาชนเลย จากหลักศิลาจารึกแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้ถือหลักการค้าเสรีทั้งการค้าภายในประเทศและการค้ากับต่างประเทศ พระมหากษัตริย์มีบทบาทมากในทางเศรษฐกิจ พยายามชักจูงให้ผู้คนเข้ามาค้าขายในเมืองมาก ๆ

คำว่า “จกอบ “ นั้นเป็นภาษาเขมร แปลว่าภาษี ในสมัยสุโขทัยภาษีที่เรียกว่า “จกอบ “ นี้อาจรวมกับภาษีอื่น ๆ ด้วย ในสมัยอยุธยาเรียกว่าจังกอบบ้างหรือจกอบบ้าง เพราะปรากฏว่าในหนังสือค้าขายที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทำกับฝรั่งเศส ความว่า “ พระราชทานจกอบขนอนและริชชาอยู่ทั้งปวงให้แก่กุ่มป็นญีฝรั่งเศส “ ในสมัยต่อมา อาจเรียกว่า “ จังกอบ “ เพราะคำนี้ปรากฏในกฎหมายเก่า เช่น กฎหมายลักษณะพระอาญาหลวง มาตรา 3 ว่า “ อนึ่งพระราชทานจังกอบขนอนแก่ผู้ใดไซ้ “ และ มาตรา 10 ว่า “ และเก็บจังกอบในสำเภานาวเรือใหญ่ น้อย “ เหล่านี้พอจะอนุมานได้ว่า ภาษีศุลกากรนี้อาจมีที่มาปะปนกับภาษีอื่น ๆ แล้วต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนมาเป็นภาษีศุลกากรในปัจจุบันนี้ ฉะนั้น จกอบ จึงเป็นเงินค่าภาษีซึ่งเก็บชักส่วนจากสินค้าหรือเก็บเป็นเงินตามขนาดพาหนะที่ขนส่งสินค้า เช่น เรือ เกรวียน เมื่อผ่านขนอนทางบกทางน้ำ สถานที่สำหรับเก็บจังกอบ เรียกว่า “ ขนอน “ ซึ่งปกติมักตั้งอยู่ที่ปากทางเข้าเมือง แต่ถ้ามืองตั้งไกลจากแม่น้ำ ที่สำหรับเก็บจังกอบก็มักตั้งอยู่ที่ปากแม่น้ำ และปกติแล้วเส้นทางที่เข้าสู่บ้านเมืองทางราชการย่อมไปตั้งที่สำหรับเจ้าพนักงานไปดักคอยตรวจตราคนเข้าออก และของต้องห้าม ตลอดจนคอยสดับตรับฟังข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ สถานที่เช่นนี้เรียกว่าด่านและเรียกผู้เป็นหัวหน้าว่า ขุนด่าน ตามชื่อเท็จจริงอาจเป็นไปได้ว่าด่านกับขนอน

อาจตั้งอยู่ห่างไกลกันก็ได้ แต่โดยเหตุที่ค่านางตั้งอยู่มักเป็นย่านที่พ่อค้าผ่านเข้าออกทางราชการจัดตั้งขนอนเก็บจังกอบอยู่ในที่ใกล้ค่านาง จึงทำให้เข้าใจว่าเป็นที่เดียวกัน

ปัจจุบันนี้ก็ยังมีอยู่ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2496 ซึ่งยังใช้ผู้มีข้อความให้รับเอาของไว้แทนค่าภาษีได้ ในมาตรา 12 บัญญัติว่า “ ถ้าไม่ตกลงในเรื่องราคาอันแท้จริงในท้องตลาดสำหรับของอย่างใด ๆ ให้อธิบดีมีอำนาจรับเอาของนั้นไว้เป็นค่าภาษี “ เนื่องจากพ่อค้าและเจ้าหน้าที่ได้แย้งกันในเรื่องราคาของ พ่อค้าแสดงราคาต่ำ เจ้าหน้าที่ตีราคาสูง พ่อค้าไม่ยอม จึงไม่อาจตกลงกันได้ ก็ให้กรมศุลกากรเก็บไว้ 25 กล่อง แต่ยังไม่เคยปรากฏว่ามีพ่อค้าคนใดทำตามนี้ เพราะเอาสินค้าไปขายได้กำไรมากกว่า

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลที่ 3 สมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นรัชสมัยที่รายได้จากภาษีอากรของไทยรุ่งเรืองมาก พระองค์ทรงเปลี่ยนวิธีการเก็บภาษีให้มีการประมูลผูกขาดตัดตอนไปจัดเก็บส่วนชังกจากผลประโยชน์ที่ราษฎรทำมาหาได้ ทั้งนี้ เพื่อได้เงินมากและแน่นอน ผู้ที่ได้รับการผูกขาดเรียกเก็บค่าภาษีเรียกว่า “ เจ้าภาษี “ หรือ “ นายอากร “ และเรียกสถานที่ตั้งเก็บภาษีว่า “ โรงภาษี “ โดยที่สินค้าหรือสิ่งผูกขาดบางชนิดได้รวมถึงภาษีศุลกากรด้วย จึงมักตั้งโรงภาษีในท่าเลที่ตั้งผ่านไปมา ทำนองเดียวกับขนอน ต่างกันตรงที่ว่า ขนอนเป็นสถานที่ที่เจ้าพนักงานไปตั้งเก็บ แต่โรงภาษีเป็นของเอกชนที่ประมูลภาษีได้เป็นผู้เก็บ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงมีพระบรมราชโองการให้ย้ายโรงภาษีมาตั้งติดกับค่านางนับแต่นั้นมาสถานที่ตั้งโรงภาษีกับค่านางจึงรวมอยู่ในที่เดียวกัน ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เลิกวิธีผูกขาดเก็บภาษีมาให้รัฐบาลเก็บแทนและเรียกชื่อใหม่ว่า “ ภาษีภายใน “ สถานที่เก็บภาษีก็นับเปลี่ยนจากคำว่า โรงเก็บภาษีมาเป็นค่านางภาษีไป แม้ภายหลังจะเรียกภาษีขาเข้าขาออกว่า ศุลกากรก็ตาม คำว่า ภาษียังติดมาจนทุกวันนี้จะเห็นว่าคำว่า จังกอบ กลายมาเป็นภาษีและขนอนหรือสถานที่เก็บจังกอบก็กลายมาเป็นโรงภาษีหรือค่านางภาษี ส่วนพิกัตอัตราในการเรียกเก็บสมัยโบราณนั้นจะเก็บในอัตราใดไม่มีหลักฐานไว้แน่นอน แต่เชื่อกันว่ามีการเก็บภาษีเป็นสินค้ามากกว่าเป็นตัวเงินเพราะในสมัยโบราณ วัตถุที่ใช้เป็นเงินคงมีน้อย ในกฎหมายเก่าลักษณะอาญาหลวงได้กล่าวไว้ว่า “ นายพระขนอนธนบุรี ขนอนน้ำ ขนอนบก แห่งใดในพระนครศรีอยุธยาและจะเก็บ

จังกอบ ในเรือสำเภานาวา เรือใหญ่น้อยก็ตี หนบก หนกเวียน หนทางดินจนถึงขนอนใน
ท่านให้นับสิ่งของจนถึง 10 ถ้าครบ 10 ไซร์ท่านจึงให้เอาจังกอบนั้น ถ้ามิถึง 10 ไซร์ ท่าน
มิให้เอาจังกอบนั้นเลย “ จากหลักฐานนี้ชี้ให้เห็นว่า เดิมมีการเก็บจังกอบในอัตรา 10 ซัก
1 และจังกอบเป็นคล้ายภาษีศุลกากรเก็บจากการผ่านค่าน้ำทั้งในประเทศและระหว่าง
ประเทศ โดยมีสถานที่ทำการคือ “ ขนอน “

ในปี พ.ศ. 2364 ผู้สำเร็จราชการเมืองอินเดียของอังกฤษได้ส่งนายขอน
ครอฟฟอร์ด เป็นทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีขอเจรจาเรื่องเมืองไทรบุรี และขอลดหย่อน
วิธีที่ใช้เข้าพนักงานไปเลือกซื้อสิ่งของที่ต้องพระราชประสงค์หรือต้องการใช้ในราชการ
เสียก่อน แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ในพ.ศ. 2369 ผู้สำเร็จราชการอังกฤษได้ส่งร้อยเอกเฮนรี
เบอนี เข้ามาขอทำสัญญาใหม่ ขอมให้ไทยเก็บภาษีค่าปากเรือซึ่งบรรทุกสินค้าเข้ามาขาย
ตามขนาดกว้างของเรือ คิดเป็นวา วาละ 1,700 บาท ถ้าเป็นเรือเปล่าบรรทุกแต่อับเฉา
เข้ามาซื้อสินค้าก็บวลาละ 1,500 บาท เมื่อได้เก็บค่าปากเรือเช่นนี้แล้วรัฐบาลไทยจะไม่เก็บ
ภาษีอากรอย่างอื่นอีก ในปี พ.ศ. 2398 เซอร์ยอน บาวนิง ผู้สำเร็จราชการเมืองฮ่องกงถือ
สารของพระนางเจ้าวิกตอเรียที่ 2 เข้ามาทำหนังสือสัญญาโดยข้อสาระสำคัญ 3 ประการ
คือ ขอตั้งสถานกงสุล ขอเขตเช่าสำหรับคนอังกฤษ และขอสิทธิเรื่องพิกัตตราในการ
เรียกเก็บภาษีโดยข้อความในสัญญาระบุให้ “ รัฐบาลขอมเรียกเก็บได้แต่เพียงร้อยละ 3
แห่ง ราคาสินค้านั้น เท่านั้น “ จึงเรียกภาษีศุลกากรนี้ว่า ภาษีร้อยละสาม ต่อมาได้ลွ่ง
เลขมาหลังสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 1 ไทยได้ส่งทหารไปร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตร
และฝ่ายสัมพันธมิตรได้ชัยชนะประเทศไทยจึงได้เสนอข้อแก้ไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้
โดยมีนายฟรานซิส มีแชนซ์ ชาวสหรัฐอเมริกาเป็นผู้เจรจาแทนประเทศไทยจนสำเร็จ
รัฐบาลไทยจึงได้แต่งตั้งให้เป็นพระยาภิรมย์ไมตรี และประเทศสหรัฐอเมริกาเป็น
ประเทศแรกที่ขอมให้เอกราชทางศาลและศุลกากรแก่ไทย โดยมีเงื่อนไขว่าประเทศไทยจะ
ต้องแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับนานาประเทศให้เสร็จสิ้นภายใน 10 ปี และในที่สุด
ประเทศไทยก็ประกาศใช้กฎหมายพิกัตตราศุลกากรเป็นฉบับแรก เมื่อวันที่ 26 มีนาคม
พ.ศ. 2469 ส่วนกฎหมายศุลกากรนั้นได้ยกร่าง เมื่อ พ.ศ. 2455 การร่างได้ยึดแนวกฎหมาย

ของอังกฤษโดยมีนายวิลเลียม นันท์ ที่ปรึกษาสุลตการสมัยนั้นเป็นผู้ช่วยเหลือ แต่กว่าจะทำการเจรจากับนานาประเทศต้องใช้เวลาถึง 14 ปี

ในปี พ.ศ. 2452 (ร.ศ. 128) กรมสุลตการจึงได้ร่าง Trade and Customs Regulation 128 (1909) ขึ้น ตามหลักในกฎหมายอังกฤษฉบับหนึ่ง ลงวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1879 (พ.ศ. 2422) ชื่อ Customs Consolidation Act 1879 และโดยอาศัยไมตรีรัฐบาลไทยได้ส่ง Draft of Proposed Trade and Customs Regulations for the Kingdom of Siam, R.S 128(1909) นี้ไปให้ต่างประเทศที่มีสัมพันธไมตรีพิจารณา การพิจารณาได้ขีดเข้ามาจนกระทั่งปี 2469 ก็ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติสุลตการ พ.ศ. 2469 ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้งหลายหน และใช้มาจนกระทั่งตราบททุกวันนี้ **กฎหมายว่าด้วยการศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง**

กฎหมายสุลตการ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการนำของเข้าและส่งออก ตรวจสอบตราป้องกันและปราบปรามการหลีกเลี่ยงและลักลอบหนีสุลตการ ตลอดจนจัดเก็บภาษีอากรแก่ของที่นำเข้าและส่งออก ดังนั้น ในการศึกษากฎหมายสุลตการจะต้องศึกษากฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรด้วย ซึ่งได้แก่

1. **กฎหมายว่าด้วยสุลตการ** เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมสุลตการและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้นำของเข้าและส่งออกว่าด้วยการเสียค่าภาษีการตรวจของและป้องกันลักลอบหนีสุลตการ การค้าชายฝั่ง การประกันทัณฑ์บน การสำแดงเท็จ การฟ้องร้องคดี รวมทั้งหลักการปฏิบัติทั่วไป การกำหนดความผิดและโทษด้วย กฎหมายนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติสุลตการ พุทธศักราช 2469 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุลตการประกาศของคณะปฏิวัติอีกหลายฉบับและพระราชกำหนด (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบันอีกรวม 14 ฉบับ)

2. **กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราสุลตการ** คือ กฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บและเสียอากรสุลตการ ว่าต้องเก็บในอัตราเท่าใด มีหลักเกณฑ์อย่างไร ผู้ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจหน้าที่และสิทธิในการเก็บและเสียภาษีสุลตการอย่างไร กฎหมายนี้

ได้แก่ พระราชกำหนดพิกัตศุลกากร พ.ศ. 2530 ซึ่งรัฐบาลไทยได้ประกาศใช้กฎหมายนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบพิกัตใหม่ที่นานาชาติใช้กันอยู่ โดยอาศัยหลักการตามระบบจำแนกประเภทสินค้าและรหัสประเภทพิกัต ของคณะมนตรีความร่วมมือทางศุลกากร ซึ่งใช้กันอยู่ในระบบ International Convention on the Harmonized Commodity Description and Coding System หรือเรียกโดยย่อว่า “Harmonized-System” (HS.) ระบบนี้ได้พัฒนาจากระบบการจำแนกประเภทสินค้าเดิมคือ แบบ CCCN (Cooperation Council Nomenclature) ที่ใช้อยู่ก่อนปี 2530

นอกจากจะใช้ระบบ HS. เพื่อการจัดเก็บอากรศุลกากรแล้วยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับกิจการอื่น ๆ ได้อีกหลายประการเช่น การจัดทำสถิติสินค้าขาเข้าและขาออกและการขนส่ง เป็นต้น

นอกจากกฎหมายดังกล่าวแล้ว ยังมีพระราชบัญญัติพิกัตอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 และประมวลรัษฎากรซึ่งเกี่ยวกับการเรียกเก็บภาษีสรรพสามิต และภาษีมูลค่าเพิ่มตามที่กระทรวงการคลังมอบหมายให้จัดเก็บเพื่อกรมสรรพากรอีกด้วย

3. **กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง** เป็นกฎหมายของหน่วยงานอื่นที่กำหนดอำนาจหน้าที่และเงื่อนไขเพื่อให้ปฏิบัติ ซึ่งกรมศุลกากรจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น ๆ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485
2. พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ. 2486
3. พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490
4. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493
5. พระราชบัญญัติวิเทศกมนาคม พ.ศ. 2498
6. พระราชบัญญัติบาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
7. พระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522

ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กรมศุลกากรมีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการหามาตรการเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมและการส่งออก อันเป็นเป้าหมายหลักของ รัฐบาล รวมถึงคลึงการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทั้งภายในและ นอกประเทศเพื่อ ดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติซึ่งรวมทั้ง นโยบายการส่งเสริมการส่งออกด้วย

ผลที่ได้จากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการในการจัดเก็บภาษีอากรและ บริการเพื่อการส่งออก ซึ่งรวมทั้งการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่เป็นแรงกระตุ้นแก่ผู้ ประกอบการผลิตภายในประเทศตามสิทธิจากบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว กรมศุลกากรยังมีบทบาทในการสนับสนุนหน่วยงานอื่น ในการช่วยแก้ไขผ่อนคลายความแออัดในบริเวณเขตท่าเรือกรุงเทพฯ ซึ่งกำลังเป็นอุปสรรคต่อการขนถ่ายสินค้าทั้งขาเข้าและขาออกอันเป็นปัญหาที่ต้องรีบ แก้ไข เพราะสภาวะการณ์ปัจจุบันในด้านการค้าระหว่างประเทศก็เอื้ออำนวยแก่การส่ง สินค้าออกอย่างยิ่ง บทบาทที่เกี่ยวข้องได้แก่

1. การคืนอากรขาเข้า ตาม พ.ร.บ. ศุลกากรฯ มาตรา 19 ทวิ โดยการคืน อากรให้แก่ผู้นำเข้า ในกรณีนำวัตถุดิบเข้ามาทำการผลิตผสม ประกอบหรือบรรจุเป็น สินค้าและส่งออกป็นอกราชอาณาจักรภายใน 1 ปี ตามระเบียบปฏิบัติของกรมศุลกากรที่ กำหนดไว้

2. การอนุมัติให้ผู้ประกอบการผลิต จัดตั้งคลังสินค้าทัณฑ์บนประเภท โรงผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก (Factory Bonded Warehouse) โดยให้ใช้คลังสินค้านี้ สำหรับเป็นที่เก็บรักษาของและใช้เป็นสถานที่ทำการผลิตสินค้าจากวัตถุดิบที่ได้นำเข้ามา จากต่างประเทศและส่งออกไปภายในเวลาหนึ่งปี โดยได้รับยกเว้นภาษีอากรทั้งขาเข้าและ ขาออก

3. การชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักรโดยทาง ราชการจะจ่ายเงินชดเชยค่าภาษีอากร ซึ่งมีอยู่ในต้นทุนการผลิตสินค้าส่งออก เมื่อได้ทำ การส่งออกป็นอกราชอาณาจักร และผู้ส่งออกได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และ

เงื่อนไขที่บัญญัติในพระราชบัญญัติเขตการค้าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร พ.ศ. 2524 รวมทั้งระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว ก็จะได้รับเงินชดเชยค่าภาษีอากร ในรูปของบัตรภาษี ตามที่กรมศุลกากรจะพิจารณาออกบัตรดังกล่าวให้

4. การให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในเขตอุตสาหกรรมส่งออก (Export Processing Zone : EPZ) ส่วนที่เกี่ยวกับการศุลกากรนั้น คือการได้รับสิทธิยกเว้นภาษีอากรตามนัยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 สำหรับของที่นำเข้าไปในราชอาณาจักรและได้นำไปในเขตอุตสาหกรรมส่งออกเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและส่งออกที่ผลิตได้ออกไปนอกราชอาณาจักร

5. การยกเว้นภาษีอากรเครื่องจักรและวัตถุดิบจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment : B.O.I) ผู้ขอรับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายส่งเสริมการลงทุนทุกประการจึงจะได้รับสิทธิและประโยชน์จากโครงการที่ขอรับการส่งเสริม สิทธิและประโยชน์ได้แก่ ภาษีขาเข้าเครื่องจักร และวัตถุดิบ ภาษีขาออก ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม นอกจากนั้นยังได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ภายในระยะเวลาที่กำหนด ในขณะที่ขอรับการส่งเสริม ได้รับสิทธิพิเศษในการซื้อที่ดินสร้างโรงงานของนิติบุคคลที่คนต่างชาติเป็นเจ้าของ สิทธิพิเศษในการนำบุคลากรที่มีความสามารถเข้าประเทศไทย นอกเหนือจากโควต้าคนเข้าเมืองธรรมดา เช่น นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร เป็นต้น

นอกจากมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว กรมศุลกากรยังให้ความสะดวกและรวดเร็วในการนำเข้าและส่งออก ดังนี้

1. การอนุมัติให้เอกชนจัดตั้งสถานที่ตรวจและบรรจุสินค้าเข้าคอนเทนเนอร์เพื่อการส่งออก (สตส.) ภายนอกเขตท่ากรุงเทพฯ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กรมศุลกากรกำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นการผ่อนคลายความแออัดคับคั่งในเขตพื้นที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทย

2. การอนุมัติให้จัดตั้งท่าเทียบท่าเรือในรูปแบบของ Inland Container Depot (ICD) นอกเขตและนอกเหนือจากท่าเทียบท่าเรือของการท่าเรือแห่งประเทศไทย สำหรับให้บริการในท่านองเดียวกับที่การท่าเรือแห่งประเทศไทยดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

การเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์

	ตาม ม.19 ทวิ	ตาม พ.ร.บ.เขตชาย (อุษมำจีม)	คลังสินค้าทัณฑ์บน (ประเภทโรงผลิตสินค้า)	การส่งเสริมการลงทุน	นิคมอุตสาหกรรม (เขตส่งออก)
- หลักการสำคัญ	1. ต้องนำเข้าเพื่อผลิตผสมประกอบ หรือ บรรจุเพื่อส่งออก 2. ต้องชำระค่าภาษีอากรไว้ก่อนแล้วจึงขอคืนภายหลังเมื่อมีการส่งออก	1. สินค้าส่งออกต้องมีไร่สินค้าที่ห้ามเขตชาย เช่น แร่ สินค้าที่ต้องเสียภาษีอากรขาออกและสินค้าที่คณะกรรมการกำหนดมิให้ได้รับเงินเขตชาย 2. จะได้รับเขตชายในรูปแบบบัตรภาษี ซึ่งใช้ชำระภาษีอากรได้	1. ต้องนำเข้ามาผลิตผสมหรือประกอบในโรงพักสินค้าหรือคลังสินค้าทัณฑ์บนนั้น ๆ 2. ต้องวางประกันค่าภาษีอากรไว้ 25% ของค่าภาษีอากรในช่วง 3 เดือน 3. เป็นกิจการที่มีภาวะภาษีอากรสูงมีการว่างจ้างแรงงานมาก	1. เป็นกิจการที่ผลิตเพื่อส่งออกไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 และหากผลิตส่งออกตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป จะได้รับลดหย่อนและยกเว้นภาษีอากรเครื่องจักรและค่าตั้งในเขตส่งเสริม จะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ 3 ปี 2. เป็นกิจการที่รัฐบาลส่งเสริม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า	1. ต้องเป็นกิจการที่มีโรงงานในเขตส่งออกในนิคมอุตสาหกรรม (XPORT PROCESSING ZONE)

การเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์

	ตาม ม.19 ทวิ	ตาม พ.ร.บ.ชดเชย (ผู้นำเงิน)	กรณีผู้นำเข้าที่จัดทำ (ประเทศโรคมัลดีฟส์)	การส่งเสริมการลงทุน	นิคมอุตสาหกรรม (เขตส่งออก)
<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ได้รับสิทธิประโยชน์ - อัตราภาษีอากรที่จะได้ 	<p>ผู้นำเข้าที่เสียภาษีอากรไว้หรือวางประกันไว้ได้รับคืนเต็มจำนวนที่ได้เสียไว้ โดยคำนวณจากอัตราการผลิด</p>	<p>ผู้ส่งออก</p> <p>ได้รับชดเชยตามอัตราที่กำหนดของผู้นำเข้าส่งออกแต่ละประเภทคูณกับราคาส่งออก FOB.</p>	<p>ผู้นำเข้าที่ได้รับอนุมัติจัดตั้งคลังฯ</p> <p>ได้รับยกเว้นอากรทั้งหมด</p> <p>ขณะนำเข้าแต่หากตรวจสอบแล้ววัสดุมีขาดหายจากคลังก็จะต้องเก็บอากรตามส่วน โดยคำนวณจากอัตราการผลิด</p> <p>ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาทและต้องส่งออกไม่ต่ำกว่า 80%</p>	<p>ผู้นำเข้าที่ได้รับการส่งเสริม</p> <p>ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนตามที่คณะกรรมการกำหนด</p>	<p>- ผู้นำเข้าเข้าไปในเขตส่งออกหรือผู้ที่ได้รับยกเว้นเต็มจำนวนเสมือนเป็นดินแดนต่างประเทศ</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ขนาดกิจการ - จุดทะเบียน 	<p>ไม่จำกัด เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนก็ได้</p>	<p>ไม่จำกัด</p>			

การเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์

	ตาม ม.19 ทวิ	ตาม พ.ร.บ.เขตชาย (ชุมชนน้ำเงิน)	คลังสินค้าทัณฑ์บน (ประเภทโรงผลิตสินค้า)	การส่งเสริมการลงทุน	นิคมอุตสาหกรรม (เขตส่งออก)
- กรณี Indirect Export	ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกเป็น คนละรายกันได้แก่ผู้ส่งออกต้องระบุในใบขนสินค้าขาออก โอนสิทธิให้ ผู้นำเข้าตัดบัญชีวัตถุประสงค์	มีการโอนบัตรภาษีกันได้ แต่ต้องระบุในขณะขอรับ เขตชายโอนภาย หลังมิได้	อนุญาตให้มีการย้ายวัตถุประสงค์ระหว่างคลังฯ ได้ แต่จะนำไปผลิตนอกคลังฯ มิได้	ตัดบัญชีได้โดยยื่นเรื่อง ขอตัดบัญชีพร้อมใบขนสินค้ามูลค่าเงินของผู้ส่งออก ซึ่งระบุ โอนสิทธิให้ ตัดบัญชีทางส่งเสริมการลงทุน	ถ้าเป็นผู้อยู่ใน EPZ ด้วยกันก็ได้ส่งออก โดยนำเข้ามาในเขตที่มีไรเขตส่งออกมิได้
- เงื่อนไข	1. ระยะเวลานำเข้าช่วงระยะเวลาส่งออกต้องอยู่ในช่วง 1 ปีจึงจะตัดบัญชีคืนอากรได้	ต้องยื่นค่าขอรับเงินลดหย่อนภายใน 1 ปี นับแต่วันส่งออก	1. ห้องผลิตส่งออกภายใน 1 ปีทำนองเดียวกับ ม.19 ทวิ แต่อาจขยายเวลาได้โดยยื่นขอก่อนครบกำหนด	1. โครงการในเขต กทม. และจังหวัดใกล้เคียงจะได้รับส่งเสริม 1 ปีได้อยู่ในเขตส่งเสริมจะได้รับ 5 ปี ผลิตรถยนต์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าจะอยู่ในเขตใดจะได้รับ 5 ปี	วันนำเข้าในนิคมฯ ถือเสมือนว่าได้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

การเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์

	ตาม ม.19 ทวิ	ตาม พ.ร.บ.ลดหย่อน (ผู้นำเงิน)	กักเงินที่หักค่าน้ำ (ประเภทโรงผลิตสินค้า)	การส่งเสริมการลงทุน	นิคมอุตสาหกรรม (เขตส่งออก)
	2. หลังจากส่งออกจะต้องยื่นคำร้องขอคืนอากรภายใน 6 เดือน 3. ต้องดำเนินการยื่นขอคืนอากรก่อนการส่งออก		2. การอนุมัติจัดตั้งต้องมีกำหนดอายุ 3 ปีและขอต่ออายุได้ภายใน 90 วัน ก่อนวันสิ้นอายุ 3. ต้องจัดทำบัญชีวัตถุดิบและบัญชีเศษวัตถุดิบและของเสียให้ตรวจสอบทุก ๆ 3 เดือน 4. ต้องยื่นงบการเงินที่มีผู้สอบบัญชีรับรองภายใน 15 วัน	2. ต้องจัดทำบัญชีของวัตถุดิบที่นำเข้าไปในช่วง 4 เดือน 3. ภายใน 6 เดือนนับแต่นำเข้าวัตถุดิบครั้งแรก ต้องขอใช้การวางตัวประกันแทนการชำระอากรตามกฎหมายศุลกากร	